

СО 402

СОЦИАЛНА ДЕМОГРАФИЯ

Приета: Прот.№ 26/11.09.2008 г.

Лектор: Доц.д-р Татяна Коцева

АНОТАЦИЯ

Целта на курса е да даде основни познания за основните демографски процеси - раждаемост, смъртност, брачност, емиграция, имиграция, здравно състояние, остаряване на населението и др. – както и за измерителите и тенденциите в развитието на демографските процеси в България и в Европа. Студентите се запознават с основни показатели в социалната демография и придобиват умения в разчитането и анализа на статистически данни, таблици, графики в областта на населението. Отделя се място и на основните политики за населението, насочени към преодоляване на негативите на демографското развитие в България.

Лекционният курс се представя с мултимедия и активна работа със статистически сайтове и други информационни източници. Активно се използва SWOT анализ на демографски процеси и тенденции.

ЦЕЛИ

Основна цел на дисциплината е да формира знания за основните демографски процеси и структури на населението, основните демографски коефициенти и измерители и така също да създаде умения за анализ на данни от областта на статистика на населението. След завършване на курса студентите следва:

- Да разбират същността на основните демографски процеси и тенденциите в тяхното развитие;
- Да разбират основните измерители – коефициенти – на демографските процеси и техните стойности и трендове през годините;
- Да познават основните теории за населението и техните импликации в различни международни програми;
- Да познават основните информационни източници за населението;
- Да познават основните политики за населението и тяхното приложение в закони и други нормативни документи, демографски програми и стратегии и планове за действие;
- Да анализират данни, таблици, графики от български и международни статистически източници

ПРЕДПОСТАВКИ

Дисциплината се изучава в 8 семестър. Предполага основни познания по дисциплините: “Социология”, “Основи на социалната работа”, “Въведение в статистиката”, “Изследователски методи в социалната работа”.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение				задочно обучение			
			л	с	у	общ	л	с	у	Общ
Психология	Избираема	3	30			30	15			15
Връзки с обществеността	Избираема	3	30			30	15			15
Публична администрация	Избираема	3	30			30	15			15
Социални дейности и консултиране	Задължителна	4	40			40	20			20

СЪДЪРЖАНИЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Тема 1. Предмет и методи на социалната демография. Възникване на демографията като наука. Исторически преглед. Връзки на демографията и социалната демография с другите науки. Актуалност на демографския проблем в световен и европейски мащаб.

Тема 2. Информационни източници за населението. Изчерпателни изследвания (преброявания), текуща демографска статистика, репрезентативни изследвания на населението.

Тема 3. Раждаемост. Основни тенденции и показатели за измерване на раждаемостта. Вариации на раждаемостта по признаци. Фактори, обуславящи раждаемостта. Репродуктивно поведение – измерители и тенденции. . SWOT анализ на ниската раждаемост в България

Тема 4. Репродуктивно здраве. Аборти – основни тенденции и данни. Периодизация на режимите относно регулирането на абортите. Сексуална култура и семейно планиране. Бездетство и безплодие.

Тема 5. Брачност и разводимост. Брачност - основни тенденции и показатели за измерване на брачността. Понятията „брак“, „семејство“, „съжителство“. Разводимост - основни тенденции и измерители. Променящите се семейни модели.

Тема 6. Смъртност и остаряване на населението. Смъртност – основни тенденции и показатели за измерване на смъртността. Детска смъртност и средна продължителност на живота. Смъртност по основни причини. Фактори, обуславящи смъртността. Естествен прираст. Остаряване на населението – същност, причини, последствия..

Тема 7. Здравен статус на населението. Заболеваемост и здравно състояние на населението. Основни показатели и тенденции. Начин на живот и здраве. Влияние на факторите на околната среда върху здравето.

Тема 8. Емиграция на населението. Външна миграция на населението. Експертни оценки. Групи потенциални емигранти и техните профили. SWOT анализ на емиграцията.

Тема 9. Имиграция на населението. Имигранти и бежанци в България. Оценка на техния брой и социо-демографски профили. SWOT анализ на имиграцията – ползи и вреди. Основни проблеми на чужденците. Нагласи на българите към имигрантите.

Тема 10. Теории и парадигми в социалната демография. Теории за населението. Законът за населението на Т. Малтус. Теории за демографския преход и етапи на прехода. Теория за втория демографски преход. Теория за двете сексуални революции.

Тема 11. Демография на младите възрасти. Демография на младите възрасти – предмет и изследователски цели. Ценностни и структурни промени в социалния и демографския статус на младите хора в Европа. Тенденции в брачното, семейното, репродуктивното и сексуалното поведение на младите хора в България от началото на 90-те години.

Тема 12. Политики за населението. Политики за населението. Демографски политики: пронаталистични и антинаталистични. Същност и цели на демографската политика в България. Видове мерки и програми. Ефективност.

МЕТОДИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Изпитната оценка се изгражда от три компонента:

- писмен тест върху конспекта;
- описание на термини от списъка с демографски термини;
- анализ на демографска графика/таблица

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. *Коцева, Т.* 2011. Лекционен курс по Социална демография. БСУ. http://www.bfu.bg/e-services/materiali/chn/soc_dem.html
2. *Минков, М.* 1999. Демография. С. Албатрос
3. *Национална стратегия за демографско развитие на Република България 2006-2020 г.* С. 2007
4. *НССЕДВ, БАН, НСИ, ФН при ООН.* 2005. Демографско развитие на Република България. С.
5. *Национален статистически институт.* Статистически годишник (за различни години). Статистически справочник (за различни години). Информация за населението от www.nsi.bg
6. *Преса, Р.* 2006. Речник по демография. С. Авалон
7. *Митев, П.-Е., Коцева, Т., Михова, Г.* 2007 Младите хора в европейска България. С. ЦИН.
8. *Коцева, Т., Костова, Д.* 2007 Младите хора и интимността в условията на социална промяна. С. Акад. Изд. „Проф.М.Дринов”

СО 402

СОЦИАЛНА ДЕМОГРАФИЯ

Лектор: Доц.д-р Татяна Коцева

1. **Предмет и методи на социалната демография.** Исторически преглед. Връзки на демографията и социалната демография с другите науки. Исторически преглед. Актуалност на демографския проблем в световен и европейски мащаб.
2. **Информационни източници за населението.** Изчерпателни изследвания (преброявания), текуща демографска статистика, репрезентативни изследвания на населението.
3. **Раждаемост** – основни тенденции и показатели за измерване на раждаемостта. Вариации на раждаемостта по признаци. Фактори, обуславящи раждаемостта. Репродуктивно поведение – измерители и тенденции. SWOT анализ на ниската раждаемост в България.
4. **Репродуктивно здраве.** Аборти – основни тенденции и данни. Периодизация на режимите относно регулирането на абортите. Сексуална култура и семейно планиране. Бездетство и безплодие.
5. **Брачност** - основни тенденции и показатели за измерване на брачността. Понятията „брак“, „семейство“, „съжителство“. Разводимост - основни тенденции и измерители. Променящите се семейни модели.
6. **Смъртност** – основни тенденции и показатели за измерване на смъртността. Детска смъртност и средна продължителност на живота. Смъртност по основни причини. Фактори, обуславящи смъртността. Остаряване на населението – същност и причини. Естествен прираст на населението.
7. **Здравен статус на населението.** Заболеваемост и здравно състояние на населението. Основни показатели и тенденции. Начин на живот и здраве. Влияние на факторите на околната среда върху здравето.
8. **Външна миграция на населението.** Експертни оценки. Групи потенциални емигранти и техните профили. SWOT анализ на емиграцията.
9. **Имигранти и бежанци в България.** Оценка на техния брой и социо-демографски профили. SWOT анализ на имиграцията – ползи и вреди. Основни проблеми на чужденците. Нагласи на българите към имигрантите.
10. **Теории за населението.** Законът за населението на Т. Малтус. Теории за демографския преход и етапи на прехода. Теория за втория демографски преход. Теория за двете сексуални революции.
11. **Демография на младите възрасти** – предмет и изследователски цели. Ценностни и структурни промени в социалния и демографския статус на младите хора в Европа. Тенденции в брачното, семейното, репродуктивното и сексуалното поведение на младите хора в България от началото на 90-те години.
12. **Политики за населението.** Демографски политики: пронаталистични и антинаталистични. Същност и цели на демографската политика в България.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. *Коцева, Т.* 2011. Лекционен курс по Социална демография. БСУ. http://www.bfu.bg/e-services/materiali/chn/soc_dem.html
2. *Минков, М.* 1999. Демография. С. Албатрос
3. *Национална стратегия за демографско развитие на Република България 2006-2020 г.* С. 2007
4. *НССЕДВ, БАН, НСИ, ФН при ООН.* 2005. Демографско развитие на Република България. С.
5. *Национален статистически институт.* Статистически годишник (за различни години). Статистически справочник (за различни години). Информация за населението от www.nsi.bg
6. *Преса, Р.* 2006. Речник по демография. С. Авалон
7. *Митев, П.-Е., Коцева, Т., Михова, Г.* 2007 Младите хора в европейска България. С. ЦИН.
8. *Коцева, Т., Костова, Д.* 2007 Младите хора и интимността в условията на социална промяна. С. Акад. Изд. „Проф.М.Дринов”